

adoptione ejus, et spiritum pro quem adoptati sumus, custodiamus in nobis. Vidit ergo praevaricationem Israel praevaricatrix Juda, quae non servavit pactum quod cum Deo fecerat: *Et vitit quantum de omnibus, in quibus machabatur, comprehensa est illa generatio.* Omnia quippe quae passus est Israel, nos qui sumus Juda, legentes in sacris voluminibus, invenimus quoniam de omnibus (a) quibus comprehensa est, in quibus machabatur habitatio Israel, dimisit eam Dominus, et dedit ei libellum repudii. Et cum deberemus ex his quae illi passi sunt nos ad meliora converteri, et inspiceret quod (Al. quia) illi propter peccata traditi sunt captivitati, et interfecti ab inimicis, et civitates eorum igni exusta sunt: cum itaque, ut diximus, haec nobiscum deberemus (Al. debuimus) reputare, quia si Deus naturalibus ramis non peperit, quantum magis nos nobis parceret? si illos qui de patriarcharum genere descendebant, sic propter peccata dimisit, quid nos necesse sit vocatos ex gentibus pati) nihil horum reputamus, et ideo nos vocatos ut illi incitentur ad zelum, videntes servos aliquando (Al. quondam), liberos, ignobiles aliquando, nunc Dei filios. Si autem illi tanta passi sunt, quanto magis nos, si peccaverimus, pejora patiemur? In quibus machabatur habitatio domus Israel, dimisi eam, et dedi ei libellum repudii in manus ejus, et non timui praevaricatrix Juda haec, quae fecit habitatio Israel, quia dimisi eam, **875** et dedi ei libellum repudii. Non timui praevaricatrix Juda, ut ne ipsa propter peccata sua, similia sustineret. Si quis nuper emptus domum emptoris et domini fuerit ingressus, seiscitatur ab aliquo converso, quis de prioribus servis offenderit dominum, quid promeruerit: et si voluerit in domo domini perseverare, cavet ea facere, quae eos fecisse audit (Al. audivit), qui verberibus et tormentis, et relegatione digni existerunt. Deinde diligentissime inquirens quid fecerunt illi qui libertatem a domino meruerunt, omni labore nititur, ut ea faciat, quae eos fecisse cognovit. Et nos itaque qui non eramus servi Dei, sed idolorum, et demonum, et postea ex gentibus congregati

(a) Multus sensus, aut verius nullus erat in antea vulgaris libri, de omnibus machabatur habitatio, etc. praetermissis hisce, quae ex Rabani lectione subsistimus, quibus comprehensa est, in quibus machabatur, etc. Restitutum hoc pacto lectionem comprobavit Graecus ipse archetypus, *ἔτι περὶ πάντων τῶν κερύθων ἡ κατοικία τῶν Ἰσραὴλ, ἐν οἷς ἐμοίχετο.*

INCIPIUNT HOMILIAE XIX IN EZECHIELEM.

HOMILIA PRIMA.

De prima visione Ezechielis (Cap. 1).

877. Non omnis qui captivus est, propter peccata sustinet captivitatem. Nam cum omnis multitudo Judaeorum causa peccati derelicta fuerit a Deo, et captivitatem sustinens comprehensa sit a Nabu-

chodonosor, atque ejecta de terra sancta, in Babyloniā usque perducta sit: pauci tamen justi, qui erant in populo non ob culpam suam sustinuerunt captivitatem, sed ob id ne peccatores, qui fuerant jugo captivitatis oppressi, omnino subsidium non haberent, fingamus quippe, peccatoribus in Babyloniā abductis, justos in antiquis finibus resedisse: fiebat

A credidimus in Christum, legamus Scripturas, videamus quis justificatus sit, quis offenderit Deum, et cum omni observatione nitamur ea facere quae justos legitimos fecisse, et caveamus in hoc incidere in quae inciderunt hi qui traditi sunt captivitati, et ejecti de hereditate Dei. *Et non timuit praevaricatrix Juda, sed (Al. et) abiit, et fornicata est in aera.* Post fornicationem, in qua prius (Al. prius) corruit Israel, fornicata est etiam Juda. *Et facta est fornicatio ejus in nihilum, et machabatur in ligno (Al. lignum) et lapide (Al. lapidem).* Quando peccamus duro contra Deum corde, nihil aliud facimus, nisi cum lapide fornicamur. Quando in (b) voluptate peccamus, machabatur subius omne lignum nemorosum. *Et in his 876 omnibus non est conversa ad me praevaricatrix Juda ex toto corde suo, sed in mendacio.* Et nos conversi sumus ad Dominum, **878** sed quia non ex toto corde conversi, dicitur: *Non est conversa ad me praevaricatrix Juda ex toto corde suo, sed in mendacio.* Neque vero ait: Non est conversa ad me praevaricatrix Juda et tacuit: sed, *Non est, inquit, conversa ad me praevaricatrix Juda ex toto corde suo, verum in mendacio:* ut ostenderet eos qui convertuntur, si non ex toto corde convertuntur, in mendacio, non in veritate converti. Quia propter legamus veteris Testamenti historias, et prophetas, et si quos justificatos invenimus, imitemur ea, per quae illi justificati sunt. Legamus Evangelia, et omne novum Testamentum. Legamus apostoli Pauli Epistolas universas, et scribamus in cordibus nostris, viventes juxta praepcepta coelestia, ut non tradatur et nobis libellus repudii, sed coheredes (Al. haeredes) efficiamur cum Christo Jesu, (c) et videbimus quod plenitudine gentium Ecclesiam Dei introcitet, in novissimis salvetur Israel, secundum illud eloquium: *Cum autem plenitudo gentium introierit, tunc omnis Israel salvus erit, et fiet unus grex, et unus pastor (Rom. xi, 25; Joan. x, 10),* docens in commune populum suum magnificare omnipotentem (d) Dominum cum Christo Jesu, cui est gloria et imperium in saecula saeculorum, Amen.

(b) Rabanus, voluntate, quod et mss. Reg. penes Huetium praefertur: tum erat, peccavimus, pro peccatis: in Graeco est, *ἔτιν ἀπεστρέψαμεν.*

(c) Mss. Reg. apud Huetium, et plenitudo gentium Ecclesiam Dei introcitet, novissimis salvetur Israel.

(d) Confer Huetium (Originianorum lib. II Quest. 2, num. 29, sub finem).

chodonosor, atque ejecta de terra sancta, in Babyloniā usque perducta sit: pauci tamen justi, qui erant in populo non ob culpam suam sustinuerunt captivitatem, sed ob id ne peccatores, qui fuerant jugo captivitatis oppressi, omnino subsidium non haberent, fingamus quippe, peccatoribus in Babyloniā abductis, justos in antiquis finibus resedisse: fiebat

ut nunquam peccatores remedium consequerentur. Adhibere tormenta peccantibus, nunquam misericos et benignos Deus pomis scelera puniret: sed quasi indulgentissimus pater ob hoc corripit filium, ut erudiat: quasi providentissimus magister ita severitate frontis lascivum discipulum castigat, ne amari se sentiens pereat. Vide Salomonem sapientissimum omnium, quid de Dei correptionibus sentiat: *Fili noli esse pusillanimis in disciplina Dei neque deficiat correptus ab eo (Ecccl. vii), Quem enim diligit Dominus corripit, flagellat autem omnem filium quem recipit. Nullus est enim, inquit Apostolus, filius, qui cum peccaverit, non flagellatur a patre.* Et ad hoc mirabiliter addidit dicens: *In disciplina perseverate. Tamquam filiis vobis offert se Deus (Heb. xii).* Quis enim filius, quem non corripit pater? Quod si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes (a) adulterini, et non illi estis. Sed sit [Al. si] forsitan aliquis, qui ipso nomine irae offensus eriminetur eam in Deo. Cui respondimus, non tam iram esse iram Dei, quam necessariam dispensationem. Audi quod si opus irae Dei, ut arguat, ut corrigat, ut emendet: *Dominus, ne in ira tua arguas me, neque in furore tuo corripias me (Psal. vi).* Qui haec loquitur scit Dei furorem non esse inutilem ad sanitatem, sed ad hoc adhiberi ut curet agrotantes, ut emendet eos, qui miseribus ejus audire contempserunt. Idcirco nec deprecatur ne talibus remediis emendetur ne cum pessimi medela recipiat pristinae sanitatem quasi si servus jam inter flagella positus, **880** Domini precetur proremittens ei se imperata facerum et dicat: *Dominus, ne in ira tua arguas me, neque in furore tuo corripias me.* Omnia quae Dei sunt, bona sunt, et mererem corripere. Ausculta quid dicat: *Arguas eos in auditu angustiae eorum.* Ideo audivimus ea, quae de tribulatione sunt, ut emendemur. In maledictis quoque Levitici scriptum est: *Si post ista non obdierint neque conversi fuerint ad me, opponam eis plagas septem super peccata eorum.* Si autem post haec conversi non fuerint, emendabo eos (Levit. xxv). Omnia Dei, quae videntur amara esse, in eruditionem et remedia proficiunt. Medicus est Deus, pater est Deus, dominus est, non asper, sed lenis est dominus. Si veneris ad eos, qui puniti sunt secundum eloquia Scripturarum, compone Scripturas Scripturis, ut et te Apostolus docet, et videbis ibi dulcissima esse, ubi amarissima existimantur. Scriptum est in propheta: *Non vindicat bis in idipsum in judicio (Num. 1).* Vindicavit semel in judicio per diluivium (Gen. vii, 19), vindicavit semel in judicio super Sodomam et Gomorham, vindicavit semel in judicio super Aegyptum, et sexcenta millia Israelitarum (Exod. xiv). Noli existimare quod haec ultio poena tantum fuerit peccatoribus) quasi post mortem, et supplicia iterum a supplicio excipiendi sint. Puniti sint in praesenti, ne in futuro jugiter punirentur. Cerno pauperem in Evangelio squalore et penuria premitur, et poster in Abraham sinu requiescit.

(a) Corrupte adulteri legebatur pro adulterini, et mox si pro sit.

Recipit mala sua in vita sua (Luc. xvi) Unde scis an receperit qui in diluvio sunt necali, mala sua in vita? Unde nosti utrumne restituta sint Sodoma et Gomorrae mala sua in vita sua? Audi testimonium Scripturarum. Vis Testamenti veteris testimonium discere? vis novi edocere? Restituetur Sodoma in antiquum: et adhue dubitas an bonus sit Dominus puniens Sodomitas? Tolerabilis erit terra Sodomorum et Gomorraeorum in die iudicii, dicit Dominus miserans Sodomitas (Mar. vi). Benignus ergo est Deus elemosus est Deus. Solem suum vere oriri facit super bonos et malos: et pluit vere super justos et injustos: non solum hunc, quem oculis cernimus solem, sed et illum solem, qui oculis mentis aspicitur. Ego malus eram, et ortus est **881** mihi sol justitie. Ego malus eram et venit super me pluvia justitie (Math. v). Bonitas Dei est etiam in his, quae amara existimantur. Igitur in civitate constitutus est Prophetes, et cerne quae videat ne dolores sentiat captivitates (Ezech. 1). Deorsum videt labores, sed sursum elevans oculos, apertos suspicit oculos, cernit sibi reserata coelestia, videt similitudinem gloriae Dei, videt quatuor animalia, de quibus multus sermo, et difficilis interpretatio est. Cernit aurigam quatuor animalium. Cernit rotas se invicem continentes. Auriga quatuor animalia non totus est igneus, sed pubescens a pedibus, et exinde usque ad summum electri fulgore rutilat. Non enim solum tormenta habet Deus; sunt in eo etiam refrigeria. Punit peccatores; sed per ea mysteria, quae deorsum sunt. Neque enim Propheta ignem vidit in capite aut in his membris, quae a lumborum confinio ad summa consurgunt. Igneus est Dominus sed a renibus usque ad pedes, ut demonstrat eos, qui in generatione versantur, igne indigere. Renis quippe coitus significatio est. Adhuc in lumbis Abraham patris erat Levi, quando ei occurrit Melchisedec (Hebr. vii). Et in psalmo dicitur *De fructu lumbi tui ponam super sedem meam* (Ps. cxxxii). Igneus est a renibus usque ad deorsum Dominus. Generationis enim et libidinis opera gehennae supplicia corripuntur. Igneus est Deus; sed non totus est igneus: superiora ejus electrum sunt. Electrum non solum argenteo verum et auro pretiosius est. Electrum autem pro exemplo fulgoris Scriptura posuit

(a) Paria habet lib. 1. de principiis cap. 1. quae huc referat opere pretium est: *Quid enim, inquit, consumat Deus secundum hoc, quod ignis est? Numquid nam putabitur consumere materiam corporalem ut est lignum vel fenum vel stipulam: et quid in hoc dignum de Dei laudibus dicitur, si Deus ignis est hujusmodi materiam consumens? Sed si consideremus quia Deus consumit quod exterminat: si consumit malas mentium cogitationes, consumit gesta turpia consumit desideria peccati, cum se crederentur mentibus inserit et eas animas, quae verbi eius ac sapientiae efficiuntur capaces, una cum Filio suo inhabitans, et mundum quod dicitur est: Ego et pater venimus, et mansionem apud cum faciemus, omnis unus corum vitis passivissime consumpsit sibi eas sequi dignum efficit templum. Ita et homil. 2 in Cantic. Cantic. *Domine ob hoc Deus noster ignis dicitur esse consumens,**

non quod Deus vere electrum sit. Et quomodo non est tale electrum Deus, quale videbatur: sic est talis ignis, qualis a renibus usque ad pedem finem apparuit. Ignis iste consumit, et non est appositum quid consumat, ut tu quaerens reperias, quid sit illud, quod a Dei igne consumitur. **882** Deus noster ignis consumens est (Deut. iv). Quid consumit (a) ignis iste? Non ligna quae cernimus, non sensibile fenum, non stipulam, quae videtur: sed si superaedificaveris fundamento Jesu Christi opera peccati ligna, opera peccati fenum, opera peccati inferiora stipulam, venit ignis, et universa ista examinat (1 Cor. iii). Quis est iste ignis, quem Lex praedicat, et Evangelium non tacet? Uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit. Quis est, Apostole, ignis, iste, qui probat opera nostra? Quis est ignis iste si sapiens, ad custodiam aurum meum ut argentum meum splendidius ostendat, ut illasum relinquat eum, qui in me est lapidem pretiosum, ut mala tantum consumat quae feci, quae superaedificavi ligna, fenum, stipulam? Quis est iste ignis? *Ignem veni mittere super terram, et (b) quam volo ut accendatur, (Luc. xi).* Jesus Christus dicit, *quam volo ut jam accendatur.* Bonus enim est, et novit quia si ignis iste fuerit accensus, malitia consumetur. Scriptum est in Prophetis: *sanctificavit eum in igne ardenti, et voravit tanquam fenum silvam* (Zach. xiii). Et rursus: *Emittit Dominus Sabaoth in tuum honorem contumeliam, et in tuam gloriam ignis ardens accenditur, id est, ut in glorieferis emittitur ignis in opera peccatorum tuorum.* Vis adhuc a Propheta discere, quia tormenta boni Dei sint ad utilitatem eorum, qui ea sustinent, constituta? Auscultate eundem prophetam dicentem: *Habes carbones ignis, sedebis super eos: et erunt tibi adjutorio* (Esa. lvi). Haec oportebat abscondere, et in medium non proferre, sed (c) haeretici non impellunt, ut credenda efferamus in publicum, quia facta sunt nulliter apud eos, qui adhuc parvuli iuxta animae etatem sunt, qui metu indigent magistrorum minis et terroribus corripendi sunt et possint consequi bonitatem, ut per amara remedia a vulneribus peccatorum aliquando desistant. **883** Semper enim sacramenta Dei propter parvulos auditores velaminibus quibusdam operuntur. *Quam magnam multitudinem dilectinis tuis, Domine, quam abscondisti*

et nihilominus lux in quo tenebre non sunt, lux sine dubio iustis, et ignis efficitur peccatoribus, ut consumat in eis omne, quod in anima eorum corruptibilitatis aut fragilitatis invenit.

(b) Confer quae inferius ad hunc Evangelii locum in homilia 5 laudatum observamus.

(c) Puta Simonis, Valentini, Cerdonis aliorumque id genus haereticorum aesclas, qui duo principia, sive duos deos statuebant: alterum malum, tametsi iustum, mundi conditorem, Legis opificem: bonum alterum, Christi patrem, et novi Testamenti auctorem. Adversus horum vesaniam cum alii Patres, ut sunt Tertullianus et Irenaeus, tum praecipue Origenes passim velitar, ut illi demandae ac confutandae solertissimus audiat ab auctore dialogi de recta in Deum Fide,

timentibus te. Legis et Prophetarum Deus abscondit multitudinem bonitatis suae non diligentibus, sed timentibus se. Parvuli quippe sunt, nec possunt cum emolumento suo discere quod amentur a Patre, ne dissolvantur, ne despiciant bonitatem Dei. Quapropter cum audieris de populi captivitate, credere quidem vere accidisse eam juxta historiam fidem, sed in signum rei alterius praecessisse, et subsequens significasse mysterium. Nam et tu, qui vocaris fidelis, qui conspicias pacem, Christus quippe pax nostra est, in Jerusalem commemoraris. Si autem peccaveris derelinquet te visitatio Dei, et traderis captivus Nabuchodonosor, et traditus duceris in Babylonem. Cum enim confusus fueris anima tua a vitis, et perturbationibus, abduceris in Babylonem, quoniam Babylon confusus interpretatur. Etsi rursus ponentiam egeris, et per conversionem veri cordis misericordiam Dei impetraveris, mittitur tibi Esdras, qui te reducat, et aedificare faciat Jerusalem. Esdras quippe interpretatur *adjutor*, et mittitur tibi verbum juvenans, et revertaris in patriam tuam, Sacramentum est id quod in anigmate et a Daniele dicitur, et ab Apostolo abscondente pariter et revelante narratur: *In Adam omnes morimur, et in Christo omnes vivificamur* (1 Cor. xv). Fuit quippe Adam in paradiso, sed serpens captivitas ejus causa existit, et fecit, ut ejiceretur sive de Jerusalem, sive de paradiso, et veniret in locum hunc lacrymarum. Serpens hostis est contrarius veritati. Contrarius autem non a principio creatus est, neque statim super peccus, et ventrem suum ambulavit, neque fuit ab initio maledictus. Sicuti Adam et Eva non statim ut facti sunt, (a) non peccaverunt: ita et serpens fuit aliquando non serpens, cum in paradiso deliciarum moraretur. Unde postea corruens ob peccata meruit audire: *Tu signaculum similitudinis, corona decoris in paradiso Dei natus es, donec inventa est iniquitas in te, ambulasti immaculatus in omnibus* **884** vis tuis (Ezech. xviii). De quo etiam Job memorat, quia in conspectu omnipotentis Dei superbiit: *Cecidit quippe de caelo lucifer, qui mane oriebat, contritus est super terram* (Job xi). Vide consonantiam prophetici Evangelicique sermonis. Prophetes dicit: *Cecidit de caelo lucifer*,

(a) Rectius hinc amoveas alteram negandi particulam, ut sensus constet.

(b) Praeluisse Origenem Pelagium, notum: suntque adeo caute cum hoc tum ejusmodi alia ejus legenda dogmata.

(c) Audi ipse Origenem hujus appellationis, quae *xxx' Eozoy* Christus *Filius hominis* dicitur, causam edisserentem in commentariis, in Mathaeum cap. xxi, ex Latina interpretatione: *Causam reperire possimus, propter quam dicitur $\omega\sigma\iota\sigma\tau\omega\varsigma$ (Filius hominis) vel, $\omega\sigma\iota\sigma\tau\omega\varsigma$ $\alpha\theta\eta\omega\sigma\tau\omega\varsigma$ (Filius hominis) se ipse sospitator frequenter appellat, quod quemadmodum hominum curam gerens Deus homo in parabolis dicitur, et quodammodo fortasse efficitur: ita et Servator, qui Filius Dei primo et praecipue est, Deus quoque est, et Filius amoris ipsius, et imago Dei invisibilis, sed in eo quod primo ipse praecipue est, non permanet: et juxta illius administrationem, qui homo, in parabolis dicitur, revera autem Deus est, Filius hominis efficitur, imitando Deum, cum homines regit,*

A qui mane oriebat, contritus est super terram (Isa. xiv). Jesus loquitur: *Videbam Satanam, quasi fulgur de caelo cadentem* (Luc. xvii). In quo differt dicere fulgur aut luciferum de caelo ruentem? Quod ad rem pertinet, omnis consonantia de cadente est. Deus quippe mortem non fecit, nec malitiam operatus est. Liborum arbitrium et homini, et Angelo ad universa permisit. Hic jam intelligendum est, quomodo per arbitrii libertatem, alii ad bonorum condescenderint summitem, alii corruerunt in malitiae profundum. Tu vero, homo, quare non vis arbitrio te tuo derelictum? Quare aegre fers niti, laborare, contendere, et per bona opera te ipsum causam (b) tuae fieri salutis? An magis te delectabit dormientem, et in otio constitutum aeterna prosperitate requiescere? *Pater meus, inquit Dominus Jesus Christus, ausummodo operatur, et ego operor* (Joan. xv); et tibi displicent operari qui ad opera natus es? Non vis opus tuum fieri justitiam, sapientiam, castitatem? Non vis tuum opus esse fortitudinem, aliasque virtutes? Igitur in captivitatem duentur, qui propter peccata sua servitibus merere supplicia. *Et venit Jesus Christus praedicare captivis remissionem, et caecis visum* (Luc. iv). Iste clamat eis, qui sunt in vinculis: *Egredimini, et iis, qui versantur in tenebris: Videte. Et nos fuimus in vinculis peccatorum, et nos aliquando versabamur in tenebris, adversum rectores tenebrarum mundi istius concertantes: venit Jesus omnium prophetarum vocibus praedicatus, dicens ligatis: Exite: et constitutis in tenebris: Aspice.* Si autem vis audire Ezechielem filium hominis in captivitate praedicantem, et iste typus erat Christi: *Ileo factum est, ait, in trigesimo anno in quarto mense, in quinta mensis, et ego eram in medio captivitatis secus flumen Chobar, et aperti sunt calvi. Secus fluvium ergo Chobar Ezechiel cum triginta esset annorum apertos vidi caelos. Et Dominus **885** Jesus Christus incipiens erat quasi triginta annorum secus fluvium Jordanem, et aperti sunt calvi* (Joan. i; Luc. iii). Et per omnem prophetiam Ezechiel dicitur: *Filius hominis.* Quis autem (c) filius hominis, ut Dominus meus Jesus Christus. Respondeant mihi haeretici, (d) qui nativitatem illius ut phantasma eludant, quare Christus filius hominis appellatus in parabolis appellatur homo, et aliquo modo efficitur. Nec sane homo aliquis quaerendus est, istiusque filii dicendus est Servator, sed hac Dei natione stando, et parabolis quae ipsum hominem esse sciunt, sequendo, prudenter et caute intelligendum est, cum *Filius hominis* se ipse appellat.

(d) Cum Docitarum haeresin tam saepe Origenes insectetur elidatque validissimis argumentis, mirum plane est hoc ipsum illi obiectum, quod eminentium Christi corpus, et specie tenus apparet, non verum crediderit. Quarta, inquit Pamphilus in apologia, criminatio, post istas est, quae istis omnibus adversariis (caeca enim est malitia) quod dicitur cum dicere *doctus*, id est, putative tantum, et per allegoriam non etiam secundum ea, quae juxta historiam referuntur, gesta esse omnia, quae a Salvatore gesta sunt. Neque enim docedit a vero alibi. Operae pretium est sua ipsum fidei usorem audire, tum alibi sexcentis locis, cum praecipue homil. 14 in Lucaem ex ejusdemmet

latur? Ego affirmo filium hominis eum fuisse. Nam qui passio nes assumpti humanas, necesse est ut ante passionem suscepit nativatem. Neque enim potuit humanos affectus, verba, consuetudines, crucem, mortem recipere, si non reciperet humanitatis exordium. Et consequens erat, nativitatem ejus auferentes, auferrent etiam passionem, et simpliciter dicere: Non est crucifixus Jesus. Nunc vero crucem confiteris, et non erubescis. Judeis scandalum prae dices crucifixum, et gentibus stultitiam (I Cor. 1), et minus scandalum passione vel morte, erubescis nativitatem ejus confiteri. Nimirum minus scandali est, Jesum natum fuisse, quam mortuum, aut si scandalum Christiana fides non veretur, cur times dicere minora, qui [Al. quia] majora ausus es confiteri? Praesertim cum nativitas illius non ex semine viri, et mulieris somno convenienti esse credatur, sed juxta prophetae eloquium dicens: *Ecce virgo in utero concipiet et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel* (Isai. vii). Hoc quod dicitur, *Emmanuel*, non unum nomen sonat, sed rem significat. Adveniente quippe Jesu, dicimus, *nobiscum Dominus*. Non frustra ergo in trigesimo anno prophetat Ezechiel. Nam et nomen ejus figura Christi est. Interpretatur quippe Ezechiel, *imperium Dei*: imperium autem Dei nullus est nisi Christus Jesus. **886** Filius quoque Buzi scribitur, quod interpretatur, *contemptus*. Si venias ad haereticos, et audias eos spernentes, et pro nihilo ducentes Creatorem, et insuper etiam criminantes, videbis juxta illos contemptissimi Creatoris Filium Dominum nostrum Jesum Christum. Quod si quis reluctatur, et non vult haec, quae exposuimus, quasi prophetiam recipere, quaram ab eo cur scriptum est, in trigesimo anno vitae Ezechielis apertos fuisse caelos, et vidisse eum eas visiones, quae in libro ejus continentur. Quid mihi predest annorum numerus, nisi hoc ut discam, trigesimo anno et Salvatori, et prophetae caelos fuisse reseratos et spiritalibus spiritalia comparans, cognoscere universa, quae scripta sunt, ejusdem esse Dei sermones? *Quippe verba sapientium ut stimuli, et quasi clavi in altum confusi quia compungentibus dati sunt a pastore uno* (Ecd. xii). Ego et hoc quod dicitur, in quarto mense, *quinta mensis*, juxta possibilitatem sensus mei investigans, precor a Deo, ut idipsum possim intelligere, quod Scripturarum ejus congruit voluntati. Novus annus imminet jam Judeis, et primus mensis apud eos a novi anni numeratur exordio. Agitur autem pascha de numero novi anni. *Principium mensium iste vobis erit in mensibus anni* (Ecd. xii). Ab hoc anno numeram mihi quartum mensem, et intelligo baptizatum Jesum in quarto mense novi anni. Eo enim mense, qui apud Roma-

Hieronymi interpretatione: *Jesus erat indutus vestibus sordidus. Quod quidem et adversus eos facit, qui negant Dominum nostrum, humanum habuisse corpus, sed celestibus et spiritalibus fuisse contactum. Si enim de celestibus, et ut illi falso asserunt, de sideribus, et alia quadam sublimiori spiritalique natura corpus*

nos Januarius nuncupatur, baptismum Domini factum esse cognoscimus, qui est mensis quartus ab anno novo juxta supputationem Hebraeorum. Et quia de quatuor elegantis mundi subsistens corpus assumperat, recipiens etiam sensus humanos, idem forsitan et in quarto mense, et **887** in quinto die mensis est intuitus visionem. *Et ego eram in medio captivitatis*. Videtur mihi ironice dictum: *Et ego eram in medio captivitatis*. Et ego, quasi si dicat juxta historiam quidem propheta, et ego qui non tenebar in peccatis populi, eram in medio captivitatis: juxta allegoriam autem Christus, et ego veni in locum captivitatis, veni ad eos fines, ubi servi, ubi captivi delinebantur. Habes istiusmodi Salvatoris nostri voces in Prophetis, indignantis, quia non faciamus homines digna dispensatione ejus, et maxime nos, qui in eum putamur credere. Dicit quippe ad Patrem suum: *Quae utilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem? Numquid confitebitur tibi pulvis, aut annuntiabit veritatem tuam* (Psal. xxix). Invenio quoque et aliam istiusmodi vocem, quam ex Salvatore nostri persona dicitur per prophetam quarentem animas plenas justitiae, plenas sensuum divinarum, plenas sanctorum fructuum, et quarentem veritatis veros botros, sed invenientem plurimos peccatores, et inferas bonorum, et idcirco dicentem: *Heu mihi, quis factus sum sicut quis colligit stipulam in messe, et sicut racemos in vindemia, ad quam non superis botrus ad manducandum primitiae*. *Heu mihi* (Mich. vii). Quod dicitur, *heu mihi*, non est primogeniti totius creaturae, non est divinitatis vox, sed humanae animae, quam suscepit, unde infert: *Heu mihi, anima mea, quia perit revertens a terra: et qui corrigat inter homines non est*. Omnes in sanguine judicantur, unusquisque proximum suum tribulat. Haec idcirco memorata sunt, quia ait propheta: *Et ego eram in medio captivitatis juxta flumen Chobar*: quod interpretatur *gravitudo*. Gravis autem est hujus saeculi fluvius, sicut et alibi sacrate dicitur. Et juxta simplices quoque historiam explicat: juxta eos vero, qui spiritaliter Scripturas audiunt, de anima significat, quae in vitae istius incidit turbines. *Super flumina Babylonis tibi sedimus, et flevimus, dum recordaremur Sion*: in salicibus, in medio ejus suspendimus organa nostra, quia illic interrogaverunt nos, qui captivos ducebant **888** nos, verba canticorum (Ps. cxxxvi). Ista sunt flumina Babylonis, juxta quae sedentes, et reminiscentes patriae caelestis, lugent atque deplorant, ubi suspendunt organa sua, in salicibus Legis et mysteriorum Dei. Scriptum est in quodam libro, quae salignam omnes credentes accipiant coronam. Et in Isaia dicitur: *Orietur quasi in medio aquae fenum, et salix super aquam*

ejus fuerit, respondeant quare potuerit spiritalia corpus esse sordidum, aut quomodo hoc interpretatur, quod posuimus: Jesus erat indutus vestibus sordidis? Patria habet et l. ii de Principiis cap. 6, et lib. v in epist. ad Rom., et lib. contra Celsum, c. 2, quae laudat Huetius, testimonia.

Mentem (Isai. xiv). Et in solemnitate Dei, quando tabernacula ejus componuntur, salignos ramos in tabernaculorum fixatione constituunt. *Secus fluvium Chobar*. Secus flumen istud gravissimum aequi. *Et aperti sunt caeli*. Clausi erant caeli, et ad adventum Christi aperti sunt, ut reseratis illis, veniret super eum Spiritus sanctus in specie columbae. Neque enim poterat ad nos commeare, nisi primum ad suae naturae consortem descendisset. *Ascendit Jesus in altum, captivam ducit captivitatem, accepit dona in hominibus. Qui descendit, ipse est, qui ascendit super omnes caelos, ut impletet omnia. Et ipse dedit alios apostolos, alios prophetas, alios evangelistas, alios pastores et magistros in perfectionem sanctorum* (Eph. iv). *Aperti sunt caeli*. Non sufficit unum caelum aperiri, aperiantur plurimi, et descendant non ab uno, sed ab (a) omnibus caelis Angeli ad eos, qui salvandi sunt. Angeli qui ascendebant et descendebant super filium hominis, et accesserunt ad eum, et ministrabant ei. Descenderunt autem Angeli, quia prior descenderat Christus, metuentes descendere priusquam Dominus virtutum omnium rerumque praecipere; quando autem viderunt principem militiae caelestis in terrestribus locis commorari, tunc per apertam viam ingressi sunt sequentes Dominum suum, et parentes voluntati ejus. Qui distribuit eos custodes credentium nomini suo. Tu heri sub demonio eras, hodie sub Angelo. *Nolite*, inquit Dominus, *contemnere unum de minimis istis, qui sunt in Ecclesia. Amen enim dico vobis, quia Angeli eorum per omnia vident faciem Patris, qui est in caelis* (Matth. xviii). Obsequantur saluti tuae Angeli, concessi sunt ad **889** ministerium filii Dei, et dicunt inter se: Si ille descendit, et descendit in corpus, si mortali indutus est carne, et sustinuit crucem, et pro hominibus mortuus est, quid pos quiescimus? quid parcimus nobis? Eia omnes Angeli descendamus e caelo. Ideo et multitudo militum caelestis erat laudantium, et glorificantium Deum, quando natus est Christus. Omnia Angelis plena sunt: veni, Angele, suscipe sermonem conversum ab errore pristino, a doctrina demoniorum, ab iniquitate in altum loquente, et suscipiens eum quasi medicus bonus, confove atque instilue: parvulus est, hodie nascitur senex repue-rascens: et suscipe tribuens ei baptismum secundae regenerationis, et advoca tibi alios socios ministerii tui ut cuncti pariter eos, qui aliquando decepti sunt, erudiatis ad fidem. *Gaudium enim est majus in caelis super unum peccatorem penitentiam agentem, quam supra nonaginta justos, quibus non est opus penitentia* (Luc. xv). *Exsultat omnis creatura, colatur, et applaudit his qui salvandi sunt. Nam expectatio creaturae revelationem filiorum Dei expectat* (Rom. viii). Et licet nolint ii, qui Scripturas

(a) In aliis libris est, plurimius. Videtur vero Origenes tum ibi, cum maxime subsequenti contextu, non quidem omnibus singulisque hominibus, sed sanctis tantummodo, qui Christi fidem profiterentur, custodem Angelum assignare. Distribuit, ait mox, custodes credentium nomini suo. Tu heri sub demonio eras.

Apostolicas interpolaverunt, istiusmodi sermones inesse libris eorum, quibus possit Creator Christus approbari, expectat tamen omnis creatura filios Dei, quando liberentur a delicto, quando auferantur [Al. auferentur] de Zabuli manu, quando regenerentur a Christo. Verum jam tempus est, ut de presenti loco aliqua tangamus. Vidit Propheta non visionem, sed visiones Dei. Quare non vidit unam, sed plurimas visiones? Audi Dominum pollicentem atque dicentem: *Ego visiones multiplicavi* (Osee xii). *Quinta mensis* Hic annus quintus captivitatis regis Jochim: trigesimo anno etatis Ezechielis, et quinto captivitatis Joachim, Propheta mittitur ad Judeos. Non desepit clementissimus pater, nec longo tempore incommunionem populum dereliquit. **890** Quintus est annus. Quantum temporis interest? Quinque anni interfuxerunt ex quo captivi serviant. Stalim descendit Spiritus sanctus, aperuit caelos, ut hi qui captivitatis jugo premebantur viderent ea quae videbantur a propheta. Dicente quippe eo; *et aperti sunt caeli*, quodammodo et ipsi intuebantur oculis cordis, quae ille etiam oculis carnis asperaxerat: **890** *Et factus est sermo Domini ad Ezechielem filium Buzii sacerdotem*. Sermo Domini, qui in principio erat apud Deum Patrem, Deus Verbum, sermo qui credentes efficit Deos. Si enim dixit illos deos, ad quos sermo dei factus est, et non potest solvi Scriptura, ad quoscumque sermo Dei factus est, facti sunt dei. Ezechiel quoque Deus fuit, quia factus est sermo Dei ad eum: *Ego dixi: Dii estis, et filii altissimi omnes. Vos vero ut homines moriemini, et quasi unus ex principibus caelitis* (Ps. lxxxiii). Ubi habetis in novo Testamento istiusmodi reprobationem? Si oportet instrumenta distinguere, et dicere inter se dissidentes deos, quod quidem nefas est etiam suspicari, sed juxta abusionem dicimus, audacter profecto dicam, nullo majorem in veteri Testamento ostendi humanitatem, quam in novo: *Ego dixi, Dii estis et filii altissimi omnes*. Non ait, quidam dii estis, et quidam non estis: verum omnes dii estis. Si autem peccaveritis, auscultis quid sequitur: *Vos vero ut homines moriemini*. Non est haec culpa vocantis ad salutem, non ipse causa mortis, qui invitat ad divinitatem, et ad caelestis naturae adoptionem, sed in nostro peccato, et in nostro scelere consilium quod dicitur: *Vos autem ut homines moriemini, et quasi unus ex principibus caelitis*. Multi principes erant et unus ex eis corruit, de quo et in Genesi scribitur: *Ecce Adam factus est, non, quasi nos, sed quasi unus ex nobis* (Gen. iii). Ergo quando peccavit Adam, tunc factus est quasi unus. *Et factus est sermo Domini ad Ezechielem filium Buzii*. Etiam si de Salvatore haec dicta volueris intelligere, ne times, habet et sio allegoria intellectum suum: venit sermo Domini ad

hodie sub Angelo. Et Iocugletius paulo post. Confer quae in hanc rem congesti Huetius Originarum lib. ii, quest. 5, num. 18. Sed et illud animadvertendum, distinctionem hanc pluralis numeri a singulari Hebraeam linguam minime pati.

eum, qui de Virgine nascebatur, id est, hominem, sermo semper in Patre manens, ut ferent utraque unum, et consociaretur homo, quem ob sacramentum et salutem universæ humanitatis indueret, divinitati ejus et naturæ unigeniti Dei. Factus est sermo Domini ad Ezechielum filium Buzi sacerdotem in terra Chaldaeorum. Chaldaei de celestibus disputant: Chaldaei nativitates hominum rationantur. In terra Chaldaeorum, quasi si dicat, eorum qui assurrunt fatum, eorum qui causas universalitatis astrorum circuitu vendicant. Iste ergo nunc error, et **891** ista mentis perversitas figuratiter in Chaldaeorum terra significatur. In terra Chaldaeorum secus flumen Chobar. Et facta est illis super me manus Domini. Et sermo Domini factus est ad prophetam et manus, ut et factis oraretur et verbis. Et vidit visiones. Aliqua perstringam, et licet pro angustia temporis ea, quæ dixi, possint sufficere, tamen etiam de toto corpore visionis summa quæque libabo. Et vidit, et ecce spiritus surgens veniebat ab Aquilone. Diligenter considera rerum numerum quæ dicuntur: Spiritus surgens, sive auferens veniebat ab Aquilone, ecce una res. Et nubes magna erat in eo: ecce duæ. Et splendor in circuitu ejus: ecce tres. Et ignis refulgens: ecce quatuor. Et in medio ejus sicut visio electri in medio ignis: ecce quinque. Et lumen in eo: ecce sex. Post hæc similitudo quatuor animalium, et visio eorum, et narratio visionis: ecce septem. Et in medio animalium, quasi carbonēs ignis: ecce octo. Qui potest ista minutatim exponere? Quis ista est capax spiritus Dei, ut hæc Sacramenta dilucide? Oportebat accusatores Gregorius, et Dei prophetarum primum intelligere quæ dicuntur a prophetis, et postea criminari. Qui enim vere accusat, ea debet accusare, quæ novit. Si vero hæretici ne prope quidem sunt intellectui divino, quomodo rationabiliter accusant, quos eos nescire convincimus? Discant, quis in hac visione sit sensus. Primum apparuit spiritus auferens; secundo nubes magna in spiritu auferente; tertio splendor in circuitu spiritus auferentis; quarto ignis refulgens; quinto in medio ejus sicut visio electri, hand dubium quin in medio ignis; sexto splendor in eodem electro. Confiteor libenter a sapiente, et fideli viro dictam sententiam, quam sæpe suscipio. De Deo et vera dicere periculum est. Neque enim ea tantum periculosa sunt, quæ falsa de eo dicuntur: sed etiam quæ vera sunt, et non opportune profertur, dicenti periculum generant. Margarita vera est, sed si perverse, discrimen ejus est, quod (a) dicit pedibus eorum. Et ut iuxta nos aliquod poamus exemplum, collectiones iste non solum in Elia, non tantum Romæ, non in Alexandria, sed in omni semel orbe **892** similitudinem referunt sagam, quæ ex omni genere piscium capit. Non possunt universa bona esse, quæ incidunt in eam. Ait quippe. Saluator: Cum extraxerint, et secus litus sederint, eligent bona quidem in vasa sua,

(a) Sic et Genebrardi et Basilienis velustior editio habent. Nec dubito tamen, corruptum locum esse,

A mala vero foras proficiunt. Oportet ergo in sagena totius Ecclesiæ esse et bona et mala. Si jam universa munda sunt, quid derelequimus iudicio Dei? Et iuxta aliam parabolam, et frumentum et paleam in area continentur, cum frumentum tantum in Christi horrea congregandum sit, et discernantur paleæ ab eo, ejus ventilabrum in manu ejus, et mundabit aream suam, et congregabit frumentum in horreum, paleas vero consumet in igne inextinguibili (Luc. 12). Neque enim assero aream totum esse mundum, sed aream intelligi esse cœtum populi Christiani. Quomodo unaqueque area circumscriptur, et est plena frumento, vel paleis, nec totum frumentum est, nec totum rursus palea: sic in Ecclesiis terrestribus alius est frumentum, alius est palea. Verum ubi non sua causa, nec per voluntatem paleam sunt (neque enim ex proprio arbitrio frumentum est) hic vero in tua potestate positum est ut sis palea, vel frumentum. Hæc nos docere debent, ut si aliquando aliquis in congregationibus nostris viderit peccatorem, non scandalizet, neque dicat: Ecce peccator in cœtu sancto est. Si hoc licet, si hoc conceditur, quare et ego non peccem? Dum in præsentis sæculo sumus, id est in area et in sagena, et boni et mali in ea continentur. Quando autem venerit Christus fiet discretio, et implebitur illud quod ab Apostolo dicitur: Omnes nos oportet assistere ante tribunal Christi, ut reportet unusquisque propria corporis sui, quæ gesit sive bona sive mala (I Cor. 14). Hæc in proœmio de interpretationibus visionum astuens animus est locus, et ambigens quæ silet, quæ proferat, quæ leviter tacta dimittat, quæ ex iis manifestus, quæ obscurius exponenda sint, si tamen poterimus implere quod cupimus. Primum ergo videtur spiritus auferens: id quod paulo ante diximus, quia Dominus noster ignis consumens sit, etiam nunc repetimus, et dicimus huic testimonio congruere. **893** Quomodo ponitur spiritus auferens? Deus spiritus est (Joan. 4), et spiritus auferens cernitur. Quid a me auferit, et ab anima mea, ut merito auferens prædicetur? Uti que mala: et tunc sentio bonitatem ejus, si a me pessima quæque sustulerit. Neque vero putandum est finem esse beatitudinis, si a malis liberemur, initium felicitatis est carere peccato; et n. Jeremia scribitur (omnia quippe quæ in Prophetis scripta sunt clementissimo Deo vendico): Ecce dedi sermones meos in os tuum, ecce constitui te super gentes et regna eradicare, et suffodere, et disperdere, et edificare, et plantare (Jer. 1). Benignus est Deus, dans sermones ad eradicandum. Verum quid est quod eradicari debeat, et subverti? Si qua plantatio in animo mala est: si qua secta nequam, hæc eradicat, hæc subvertit sermo propheticus. Ultimam autem contingat ut mihi talis sermo doneatur, qui eradicet hæreticorum semina, et doctrinam ex Zabuli fonte manantem, qui de ejus anima, qui nunc primum Ecclesiam ingreditur, idololatriæ auferat plan-

aut mitilum; sed quando veteres libri suppetias non ferunt, ex ingenio reficere non libet.

ationem. **Dedi sermones meos in os tuum. Ecce constitui te eradicare, et suffodere:** scilicet ut si qua edificatio pessima est, destruat. Quam vellem et ego suffodere, quidquid Marcion in auribus deceptorum edificavit, eradicare, et subvertere, et disperdere, ut Jacob disperdidit idola. Usque ad hodiernum diem est disperdere et edificare. Hæretici disperdere et subvertere tantum audierunt, in edificationis autem plantationisque sermone surdas aures avorterunt. Neque enim volunt inspicere, quia tristitia quæque prima dicuntur, et secunda quæ leta sunt. Quare nunc ista memoramus? Videlicet ut manifestetur Dei sermo subvertere mala, et edificare optima, eradicare vitia, quasi agricola bonus, ut in purgato campo uberrima virtutum messis oriatur. Hæc propter spiritum auferentem. Vidit enim primum spiritum auferentem, deinde nebulam magnam in eo. Quando purgatus fueris ab auferente spiritu, tantum ut auferatur omne malum a te, et omne quod in tua anima nequitia versatur, tunc incipies etiam magna nebula frui, quæ in spiritu auferente consistit. Quæ nebula proxima est ei nebula, quam in Evangelio legimus de qua venit vox: Hic est filius meus dilectus, in quo bene complacui (Matth. 17). **894** Spiritus vero auferens, deinde nebula magna in eo, postea splendidissimum lumen in circuitu ejus. Ablatum esta te malum. Data est tibi nebula magna, ut pluat imbrum super vineam tuam. Secundum illud, quod alibi dicitur: Mandabo nubibus, ne pluant super eam imbrum (Isai. 4), super pessimam videlicet vineam. Si autem hoc de mala jubeatur, hand dubium est quin e contrario si bona vinea fueris, pluat super te nebula. Et splendor in circuitu ejus. Deinde: Ignis fulgens, et in medio ejus quasi visio electri. Dupliciter auferit a nobis mala Deus, spiritus et ignis. Si boni et intenti ad præcepta Dei simus, et sermonibus illius erudiamur, spiritu mala nostra auferit, secundum illud, quod scriptum est: Si autem spiritu opera carnis movi fueritis, vivetis. Si vero spiritu mala non abstulerit a nobis, purgatione ignis indigemus (Rom. 7). Ideo diligenter observa conjunctiones singulas. Prima conjunctio est spiritus et nebula, secunda ignis et luminis, tertia electri et splendoris, ac singula, quæ quasi tristitia videntur, jucundiorum vicinitate pensantur. Sive enim spiritus oritur, statim sequitur nebula: sive ignis apparet, adjunctum est ei lumen: sive electrum præcedit, splendor in circuitu ejus est. Oportet quippe nos quasi aurum in fornace, et electrum vehementissimo igne condari. Et in hoc propheta, quem nunc exponimus, habes sedentem Dominum in medio Jerusalem, et conflantem eos, qui mixti sunt argento et stanno, et æramento, et plumbo, querula voce causantem de his, qui habent in se commixtionem materie vilioris. Argentum, inquit, commixtum facti estis, et tanquam granum de uva reprobum argentum facti estis (Ezec. 17). Quando enim creature Dei, quæ ab initio bona est, superinducimus de malis nostris vitia ac passiones: tunc argento et auro as, stannum plumbumque miscemus, et necessarius est

ignis ad purgandum. Ideoque sollicito providendum est, ut cum venerimus ad ignem istum, securi transeamus per eum, ad instar auri argenteique, et lapidis pretiosi, quæ sine fœco adultera sunt, vel qui sine fœco adulteri sunt: non tam uram incendio, quam probemur. Ecce spiritus auferens veniebat ab Aquilone. Et hoc quod ab Aquilone veniebat spiritus auferens, et postea redit, habet **895** rationem. Ab Aquilone quippe exardescunt mala super habitantes terram. Aquilo violentissimus ventus, quem alio nomine Dextrum vocamus, qui in quatuor cardinibus cæli, de quibus venti spirare dicuntur, frigidior est atque vehementior. Nec non et illud quod de ordine castrorum apud Israel in Numeris scribitur (Num. 1), hujus rei obinet figuram. Novissima enim castra ad Aquilonem ponuntur Dan; prima castra Juda ad Orientem, deinde pone eum Ruben, postea secundum mare Effrem, in extremo, ut diximus, ad Aquilonem Dan. Et olla, quæ succensa describitur, a facie Aquilonis accenditur. Aquilo quippe figuratiter dicitur contraria fortitudo, id est, Zabulus, qui est vero darissimus ventus. Venit enim ab Aquilone spiritus auferens, et nubes magna in eo: vitia ab eo esse exposuimus. Et splendor in circuitu ejus, et ignis fulgens. Potuit dicere, ignis exurens, verum piguit Scripturam tristitiam nominare, et opus ejus ascribere, ideoque pro penali visplendorem tantum apposuit. Et in medio ejus, quasi similitudo quatuor animalium. Ista visio eorum. Similitudo hominis in illis. Et quatuor facies uni, et quatuor pennæ uni, et crura eorum recta et pennati pedes eorum. Vides qualia sint quæ regantur a Deo, ut ibi: Qui sedes super Cherubim appare. Cherubim interpretati, plenitudo scientiæ, et quicumque scientia plenus est, efficitur Cherubim, quem regit Deus. Quid sibi autem voluit quatuor facies? Quæ salvanda sunt genuflectunt Domino Jesu, et ab Apostolo tripliciter nominantur, ut in nomine Jesu omne genu flectatur caelestium terrestrium et infernorum (Phil. 2). Quæ autem genuflectunt Domino Jesu subjecta sunt ei. Et quæ subjecta sunt dicunt: Nonne Deo subjecta est anima mea? Apud ipsum enim salutare meum (Ps. 121). Et: Oportet eum regnare donec ponat omnes inimicos suos sub pedibus ejus (I Cor. xv). Quid est ergo quartum? Cælestia, terrestria, et inferna tria tantum sunt. **896** Nempè illud: Laudate Dominum, cæli colorum, et aqua, quæ super caelos est, laudate nomen Domini (Psal. cxviii). Omnia ista reguntur a Deo, et dicuntur a majestate ejus. Quocumque spiritus ibat, ibant et animalia. Hæc ipsa animalia habent similitudinem super se hominis, cum sint quatuor facierum. Nec dictum est in principio, quia facierum quatuor sint, sed quia inter quatuor facies eminet, et principium tenet facies humana, describitur, et quæ dicitur facies humana, et facies leonis a dextris quatuor partium, et facies vituli a sinistris quatuor, et facies aquilæ a quatuor partibus. Videamus ergo an tripartitam animam significet, de qua etiam aliorum opinionibus disputandum est, ut animæ tripartite alia quarta fortitudo præsideat. Quæ est

tripartito animæ? Per hominem rationale ejus indicatur, per leonem iracundia, per vitulum concupiscentia. Spiritus vero qui presidet ad auxiliandum, non est a dextris, ut homo, vel leo: non est a sinistris, ut vitulus; sed super omnes tres facies consistit. Aquila quippe in alio loco nuncupatur, ut per aquilam, spiritum presidentem animæ significet. Spiritum autem hominis dico, qui in eo est. Atque ita omnia ducuntur nutu Dei, celestia, terrestria et inferna, et ea quæ super caelos sunt: et effioimur nos omnes Cherubim, quæ sub pedibus Dei sunt, quibus conjuncte sunt rotæ, et subsequimur ea. Non sub rota, neque sub sæculi ditione rebusque versamur, cum jam per passionem Christi sumus a mundi negotiis liberati. *Et rota in medio rotæ.* Si consideres quomodo per contrarios eventus salvatur universalitas rerum, sive in his, qui putantur errare, sive in his qui ab errore dicuntur alieni, videbis quomodo rota in medio rotæ sit. Hæc autem regit omnia, et quocumque vult torquet totius imperitatis Deus in Christo Jesu, cui est gloria et imperium in secula seculorum, Amen.

HOMILIA SECUNDA.

De eo quod dicitur: *Fili hominis, propheta super prophetas Israel, qui prophetauit de corde suo, usque: Extendam manum meam ad prophetas, qui vident vana, et divinant mendacia* (Cap. xiii).

897 Nullam speciem peccatorum Scriptura retinet, de qua non doceat legentes. Oportuit enim verbum Dei miserrum ad sanandos eos, qui audiebant, omnem spiritum peccatorum perstringere, et universis hominibus loqui, ut nemo fraudaretur remediis salutaribus, et his medelis, quæ vulneribus possint prodessere curandis. Quomodo ergo dicuntur alia de populo, alia de sacerdotibus magnis, et quedam de presbyteris, ac nonnulla de dispensatoribus, et quidem bonis dispensatoribus laus, malis vero culpa ascribitur: ut alii exhortationem accipiant ad meliora alii vero ut in pejora non corruant: sic oportet de falsis ac veris prophetis divinam edoceri disciplinam, ut propheta quidem accipiantur in eam demum partem, qui verbis Dei ministrant: per pseudoprophetas vero designentur Ecclesiarum magistri, qui non recte, seu sermone, seu vita congruunt ei, quam prædicant, disciplinæ. Læti quapropter simus, si nos Scriptura commoneat, docens ut recedamus a vitis magis autem si ordinis nostri aliquos Dei sermo perstringat, volentes sanari, et converti a peccatis nostris. *Factus est sermo Domini ad prophetam Ezechielem dicens ei. Fili hominis, propheta mihi super prophetas Israel.* Fuerunt quidem et prophetae Israel nomine potius quam veritate. Sant autem et hodie in vero Israel, id est, Ecclesia, quidam pseudoprophetae, et falsi magistri, quibus hic sermo prænun-

(a) Legisse videtur Rabanus quomodo opus prophetarum erat hæc dicere, quæ jubebantur, sic eodem spiritu, etc.

(b) Idem contrario ferme sensu, ut monstrat, nunc et eos fieri prophetiam, qui contra Dei voluntatem pro-

phetae. Si me arguat Dei sermo, tentabo converti, nec quia adversum me aliqua dicuntur, qui videor doctor esse Ecclesia, debeo tacere: verum mihi metipsum non parcens, cuncta revelabo, quæ dicta sunt, ut converteret a vitis, ut flam non ex his quos Scriptura nunc corripit, sed ex his qui sermonem Dei verissime predicantes, in Ecclesia existenter magistri. *Propheta super prophetas Israel, qui prophetauit, et dices prophetis.* Quomodo 898 (a) opus prophetarum erat hæc spiritu predicere quæ videbantur: sic eodem spiritu opus est ei, qui exponere cupit ea, quæ sunt latenter significata, ut monstrat (b), non ad eum fieri prophetiam, qui contra Dei docet voluntatem, qui prophetat de corde suo. Juxta simplicem quidem intellectum, quidam prophetarum de divino spiritu, loquentes, non de corde suo locuti sunt, sed de sensu Dei: quidam vero simulantes se prophetas, atque dicentes: *Hæc dixit Dominus*, Domino non loquente in eis, pseudoprophetae existierunt. Potest autem et super eos, qui docent in Ecclesia, si aliter quam poscit veritas, docent, presens sermo congruere. Si quis enim ea, quæ Jesus Christus Dominus locutus est, (c) ipsa æque doceat, non de corde suo, sed de Spiritu sancto loquitur sermones Filii Dei Jesu. Si consentit Sanctus spiritus voluntati ejus, qui in Apostolis locutus est, non de corde proprio loquitur, sed de corde Spiritus sancti, qui est locutus in Paulo, qui est locutus in Petro, et in cæteris apostolis est locutus. Si quis vero legens Evangelium, proprium sensum aptat Evangelio, non ita intelligens, ut Dominus locutus est, iste falsus propheta est, loquens de corde proprio in Evangelio. Et de hæreticis quidem nihil absurdum est hæc dicta intelligere. Disserunt quippe quasi in Evangelii, et quasi de Apostolis, *αὐθόρως* suorum fabulas proprio corde exponentes, non in corde Spiritus sancti. Neque enim possunt dicere: *Nos autem sensum Christi habemus, ut videamus ea, quæ a Deo donata sunt nobis* [1 Cor. xii]. Cum autem et super me venerit, qui dico ecclesiasticus, qui accipio librum sanctum, et nitor eum interpretari, hoc quod de hæreticis intelligi potest, quæso audientes, ut diligenter attendant, et accipiant gratiam spiritus de qua dictum est: *Discretio spirituum, ut probati trapezite facti, diligenter* 899 observent quando falsus sim magister, quando vero prædicem quæ sunt pietatis ac veritatis. Si itaque invenio in Moyse, et in Prophetis sensum Christi, non de corde proprio, sed de spiritu sancto loquor. Si autem nihil congruum inveniens, mihi metipsum confitor quæ loquor, fluctuans in sermonibus, qui sunt alieni a Deo, de meo potius corde, quam de Dei sensibus loquor: *Propheta, et dices prophetis, qui prophetauit de corde suo.* Non ait simpliciter de corde:

phetauit de corde suo.

(c) Denuo idem, quæ Jesus Christus Dominus locutus est, ipse qui docuit non de corde suo, sed de Spiritu sancto.

sed de corde suo. *Et prophetauit, et dices ad eos: Audite verbum Domini.* Hæc ad me, hæc ad eum dicuntur, qui doctorem se esse promittit, ut timor Dei major oriatur in nobis, ne periclitemur quasi sub commentario scripto non ab hominibus, sed ab Angelis Dei, sic proferre sermonem. Novi quippe quia cum in judicio illo ordo conseriderit, de quo prophetauit Daniel (Dan. vii): et libri fuerint aperti, omnes mei conatus, omnes meæ expositiones proferentur in medium, sive in justificationem, sive in condemnationem meam. In justificationem quidem mihi erunt, quæ benedicta sunt: in condemnationem vero, ea quæ secus quam veritas poscit explanata. *Ex sermonibus, inquit, tuis justificaberis et ex sermonibus tuis condemnaberis* (Malth. xii): quasi habenti non omnes sermones, de quibus justificaretur, neque rursum omnes sermones, de quibus condemnaretur. Si aliquis a sermonibus purus est alienus, et eis qui possint reprehendi, ex sermonibus suis justificabitur, et non condemnabitur. Si autem nunquam recte locutus est, sed semper protulit prava, ex sermonibus suis condemnabitur, et non justificabitur. Verum quia nos, qui non sumus ex omni parte perfecti, neque sic dicimus ut semper justificemur, neque sic e contrario sumus peccatores, ut semper condemnemur, et habemus alia verba ex quibus justificemur, et alia ex quibus condemnemur: Deus super stateram suam utraque ponens, expendit diligenter, et judicat in quibus justus sim, et in quibus sermonibus condemnandus. Quod autem in sermonibus facit, hoc idem facit et in gestis. Necessè est enim, ut sint alia facta in quibus justificemur, et alia in quibus condemnemur. Neque enim sic perfectus sum, ut omnia facta habeam, in quibus justus existam: neque sic peccator, ut talia cuncta facerim, quæ me omni ex parte condemnent. Esse autem et alia facta istiusmodi, 900 et alia istiusmodi, ex hoc manifestum est quod dicitur: *Quorundam hominum peccata manifesta sunt, præcedentia ad judicium: quorundam autem et subsequuntur* (Rom. ii). Similiter autem et bona facta manifesta sunt, et quæ aliter habentur, latere non possunt. Æque de intellectibus. Propter quod et inter se invicem cogitationum accusantium, sive satisfaciendum iudicium me expectat de omnibus, quæ facio, quæ intelligo, quæ loquor, et incertus opperor, quidnam mihi in illo iudicio futurum sit. Quantoque magis timor Dei mihi incutitur ad recipienda cuncta quæ feci, tanto magis custodire me debeo: utinam quidem ab omnibus peccatis, sin autem hoc non possum, saltem queam a maximis. Hæc de eo, quod propositimus de prophetis, qui prophetauit de corde suo, ad quos dicitur: *Audite sermonem Domini, hæc dicit Adonai Dominus, ve itis qui prophetauit de corde suo, qui ambulat post spiritum suum.* Duo peccata sunt, unum cordis, aliud spiritus. Primum de meliori parte videamus, ut pos-

simus etiam ea, quæ contraria sunt, considerare. Apostolus loquitur: *Orbo spiritu, orabo et sensus.* Qui sensus in corde habet habitaculum: *Psallam spiritu, psallam sensu* (1 Cor. xiv). Igitur et spiritus est et sensus in nobis. Et quomodo sanctus orat spiritu, orat et sensu: psallit spiritu, psallit et sensu: sic iste qui est falsus propheta de corde proprio prophetauit, et ambulat non post spiritum Dei, sed post spiritum suum. Est quippe quidam spiritus hominis, qui versatur in eo, post quem procul absit ut ego ambulem; sed intelligens sanctum Spiritum Dei post Dominum Jesum meum ambulem. Itaque propheta, qui prophetauit de corde, et ambulat post spiritum non tam Dei, quam suum, omnino, quod Græce dicitur, non videt, et est ambigua ex sermone sententia. Sive enim ea, quæ sunt generalia, id est, generalia non vident, licet quadam ex parte conspiciant, sive (quod ego melius reor) omnino non vident, licet sibi ex parte quadam videantur videre. Alii quippe in nobis oculi sunt meliores his, quos habemus in corpore. Qui oculi aut Jesum Dominum vident, qui eos ad se intueundum creavit, aut certe cæci sunt. Si peccator sum, nihil video, nec possum veritatis lumen aspiceré. In iudicium quippe ait, 901 in mandum istum veni, ut non videntes videant, et videntes cæci fiant (Joan. ix). Si autem justus, accipio gratiam a Deo, et de me quoque dicitur videns. Prophetae enim vocabantur ante videntes. Et: *Qui vides, ait, vade, descende in terram Juda, et ibi commorare, et ibi prophetauit.* In Bethel autem, jam non adjuces ut prophetae (Amos vii). Et rursum alibi: *Visio quam vidit Isaias filius Amos* (Isai. i). Beatus cui revelabit Dominus oculos ad videnda mirabilia de lege Dei, juxta obsecrationem propheta dicentis: *Revela oculos meos, et considerabo mirabilia de lege tua* (Ps. cxviii). Videamus autem et alium sermonem, per quem pseudoprophetae, et falsi magistri corripuntur, a quo quæso ut, orantibus vobis, ego purus inveniar. Quæ est ergo igitur [F. ista] correptio? *Sicut vulpes in deserto prophetauit tui, Israel.* Animal vulpes nequam est, versutum, indomabile est, ferum est. Dicit, ait Salvator, *vulpi isti: Ecce sanationes perficio hodie, et cras, et tertia die consumor* (Ezech. xii; Luc. xii). Has vulpes necessarias habuit adversum alienigenas Samson, quarum caudis cum (a) igne vinctis (trecentas enim ceperat) in perditionem eas frugum misit hostium. Istiusmodi sunt falsi magistri, versuti, maligni, et bestia similes. Si talis sum, vulpes sum, sed non simpliciter vulpes, verum vulpes in desertis, vulpes in prætiis, vulpes in rupibus, hæc enim in diversis (b) sensibus continentur. Versipelles isti et nequam semper in desertis, semper in solitudinibus morantur. Ubicumque enim anima habitat a Deo, et Spiritu sancto plena est, ibi non potest hæreticorum doctrina penetrare, nec valet eorum sermo pererrare. Ubi autem solitudo Chris-

(a) Legit Rabanus fure pro igne. Vid. Jud. xv, 4. seq.

(b) Idem, in diversis seditionibus continentur versipelles. Versipelles isti, etc.

tibi, ubi desertum iustitiæ, ibi nequissimæ disciplinæ venena versantur. Ideo: *Sicut vulpes, ait, in desertis prophetae tui, Israel. Non steterunt in firmamento.* Si considerare volueris (a) magistros, videbis eos infirmos, instabiles, et non valentes dicere: *Statuit supra petram pedes meos, et direxit gressus meos* (Ps. lxxiii): et quia non sunt tales ut steterint, robusta radice fundati: ideo non steterunt in firmamento, sed dilexerunt movere pedes suos. Est autem et hoc grande peccatum saltem paululum **902** pedes movere, ut David psalmista canit: *Quam bonus Israel Deus rectis corde: mei vero pene moti sunt pedes.* Beatus ille multumque felix, cui robustissime consistenti firmos animæ pedes habere concessum est, qui audire a Deo dignus est: *Ut vero ista mecum.* Verum non tales pseudopropheta, non tales falsi magistri; neque enim sic steterunt in firmamento.

Et congregabant greges filiorum Israel, quos docent, quos instituant sive heretici dogma impium prædicantes, sive falsi magistri decipientes eos, quorum aures pruriunt, colligunt greges schismatum adversum Ecclesiam Dei, adversum domum Israel. *Non surrexerunt qui dicerent.* In die Domini: falsa videntes hi non surrexerunt. Isti vero surgentes dicunt: *Consepulti sumus Christo per baptismum, et consurreximus ei* (Rom. vi). Habemus quippe ut pignus Spiritus sancti, quem accipimus ad plenum postquam venerit quod perfectum est: sic pignus resurrectionis, quia in resurrectione perfecta nemo adhuc resurrexit de nobis. Verumtamen resurreximus, Paulo dicente: *Consepulti sumus Christo per baptismum, et consurreximus ei.* Nondum ergo resurrexerunt, hoc est, necdum resurrectionis baptismum consecuti sunt falsi propheta, et falsi magistri, qui dicerent, (b) *In die Domini,* videntes quæ falsa sunt, neque aliquando possunt conspiciere veritatem. Accipe exemplum. Qui Scripturam legit, et aliter quam scripta est accipit, Scripturam mendaciter videt. Qui vero audit Scripturam, ut (c) eæ veritatis intellectus habet, et sic eam interpretatur, videt veritatem. Et sancti quidem non divinant. Non enim divinatio in Jacob. Peccatores vero divinant falsa, dicentes: *Hæc dicit Dominus: et Dominus non misit eos.* Audi hereticos, quomodo traditionem apostolorum habere se dicant. Audi falsos magistros, quomodo affirmant doctrinam suam Domini esse doctrinam, sensum (d) eum congruere prophetarum, et dicunt: *Hæc dicit Dominus, et Dominus non misit eos.* Et ceperunt suscitare sermonem. *Non visionem falsam vidistis* (Num. xxiii). Et hi enim volunt in defensionem sui quemdam pro se suscitare sermonem; sed arguit eos Dominus, et **903** dicit: *Non visionem falsam vidistis, et divinationes vanas locuti estis, et dixistis, dicit Dominus, et ego non sum locutus? Pro-*

(a) Interseri malim falsos cum Rabano, si considerare volueris falsos magistros: de illis enim proprie sermo contextitur.

(b) Penes Rabanum, quæ dicunt a Domino videntes, falsa sunt, neque, etc.

Apterea dicit: Hæc dicit Dominus pro eo quod sermones vestri mendaces sunt. Orate pro nobis, ut sermones nostri non sint falsi. Licet quidam homines ignorantia iudicii eos asserant falsos, Dominus non dicit, et recte nobiscum agatur. Si vero mille hominum eos dixerint veros, iudicio porro Dei fuerint falsi, quid mihi proderit? Dicunt et Marcionite magistri sui veros esse sermones, dicunt et Valentini robustissimam sectam, qui fabularum ejus commenta susceperunt. Quæ utilitas? Qui plurimi Ecclesiæ heretica pravitate decepti in eorum conspiravere sententiam, hoc est quod queritur, ut Dominus sermonum meorum testis assistat, ut ipse comprobet quæ dicuntur sanctarum testimonio Scripturarum. Propter hæc ergo ad nos dicit Adonai Dominus: *Extendam manum meam ad prophetas, qui vident mendaciam.* Hæc comminationes sunt adversum falsos magistros, et eos, qui loquuntur mendaciam. Videamus autem quid de his comminetur: *In disciplina 904 populi mei non erunt.* Non uno modo a Domino peccatores corripuntur. Aliter arguitur populus Domini, aliter alienus ab eo: *Fili, ne neglexeris disciplinam Domini, neque fatigeris, dum argueris ab eo. Quem enim diligit Dominus castigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit* (Prov. iii). Argue nos, Domine, verum in iudicio, et non in furore: ista correctio populi est. Correctio peccatoris et alieni illa, est, quam justus renuit dicens: *Nomine, ne in ira tua arguas me neque in furore tuo corripas me* (Psal. vi). De falsis itaque magistris, et de pseudoprophetis dicitur: *In disciplina populi mei non erunt, neque in scriptura Domus Israel scribentur.* Sicut et alibi: *Deleantur de libro viventium, et cum iustis non scribantur.* Et nunc Scriptura ait: *In domum Israel non scribentur, et in terram Israel non intrabunt.* Extra repositionis terram heretici morabuntur, quæ est terra valde bona, et in quam, ut introducamus, oramus, in libro viventium ante conscripti a Jesu Christo, cui est gloria et imperium in sæcula sæculorum, Amen.

HOMILIA TERTIA.

De eo quod scriptum est: *Fili hominis, obfirma faciem tuam super filias populi tui, quæ prophetae de corde suo, usque: Obfirma faciem meam super hominem illum, et ponam illum desertum* (Cap. xii).

903 Primum de eo, quod dicitur: *Obfirma faciem tuam,* requirendam. Deinde si Dominus dederit, investigare debemus filias populi prophetantes de corde suo, et facientes ea, in quibus eas Dei sermo corripit. Et quod sit alia facies præter hanc corporis nostri faciem, licet ex multis manifestum sit, attamen et ex his, quæ Apostolus memorat, indicatur: *Nos vero omnes revelata facie gloriam Do-*

(c) Apud eundem, et sicut veritatis intellectus habet, sic eam interpretatur.

(d) Supplenda vox sensui, quemadmodum et Rabanus habet, sensum suum sensui congruere prophetarum.

mini speculantes, in eandem imaginem transformamur a gloria in gloriam, quasi a Domini spiritu (II Cor. iii). Hanc faciem corporalem omnes homines habemus revelatam, nisi forte calamitatibus et angustiis premitur. Vultus autem ille, de quo sermo Apostoli est, in multis tectus est, et in paucis revelatus. Qui enim fiduciam habet in vita immaculata, in sensu sano, in fide vera, iste tantummodo non habet confessionis, fraudulentia, peccalique velamen; sed propter puram conscientiam, **904** revelata facie gloriam Domini contempletur. Procul autem ab sit a nobis, ut velatum habeamus hanc faciem. Hæc pauca de facie, ut possimus intelligere quid sit, quod sequitur: *Obfirma faciem tuam super filias populi tui.* Ista facies, id est, principale (ἡγεμονικόν) cordis nostri, nisi obfirmata fuerit super eo, quod intelligendum est, ut quomodo videt, sic annuntiet gentibus, illud quod dicitur, non videtur. Impossibile quippe est, ut aliquis sine obfirmatione vultus, vagus, fluctuabundus, circumlatus omni vento doctrine, videat quod debet, videat ut debet. Oportet enim volentem intelligere habere faciem, in eo quod intelligere nititur, obfirmatam: hoc hanc semper causam prophetaturis primum jubetur, ut faciem suam obfirmet; et nostram autem et nos possumus obfirmare faciem in Evangelio, in Lege, in Prophetis, in apostolis, obfirma eam super **905** Christo, et non super sæculi negotiis. Sed cum in mundialibus curis anima nostra versetur, cum semper ardeat habendi fame, non obfirmamus faciem nostram super ea, quæ imperavit Deus, sed super ea, quæ Deisunt adversa præceptis. Quis, putas, in nobis immundus est obfirmationem faciei super his, quæ interdicta sunt? Quis intantum sollicitus et cautus, ut diebus ac noctibus in ea obfirmet cordis sui faciem, quæ jubetur? Nunc quoque si intellecturi fuimus presentem scripturam quomodo propheta dicatur: *Obfirma faciem tuam super filias populi tui,* ut videat ea quæ dicturus est, debemus obfirmare intelligentiam, plenum in intentione cordis habere tractatum, quod sit hoc, quod significetur, ut tandem ratione superati, recedamus a littera. Ac secundum communem quidem intellectum, videtur quædam filias populi prophetantes hoc quod sequitur admisisse peccatum. Assumentes cervicalia consuebant; consentientes non ponebant ea sub capite sed sub cubito audientium, et velaminibus quibusdam tegebant capita universæ ætatis. Hæc sunt, quæ prophetantibus filiabus populi reputantur quasi magna peccata. Quis autem potest in verbo consistens dicere, quia si quis cervicalia consuat, et consuta sub cubito ponat alterius, delinquat, et a Deo corripatur? Quis potest asserere, quia si quis velamina facial ad tegendum caput universæ ætatis, impie agat? Invitis nobis ab ipsa Scriptura necessitas imponitur, ut ab apicibus litterarum recedentes, verbum et sapientiam, et voluntatem ejus requiramus ad aperienda peccata, quæ clausa sunt, ad illuminanda quæ caligant, ut possimus a maledicto ex-

tranei fieri, *amni cubito manuum, sive manus.* Qui in victa corporis occupati sunt, et ne per somnium quidem spirituales videre delicias, quas nos habere vult sermo divinus dicens: *Delectare in Domino, et dabit tibi petitionis cordis tui;* qui non noverunt voluntatem beatorum, de qua scribitur: *Torrente voluptatis tuæ potabis eos;* requirunt quasi amatores luxuriam, et non amatores Dei, semper in corporibus esse delicias. Signum autem mihi videtur voluptatis carneæ, sub cubito manuum cervical assutum. Quia enim in tempore discumbendi ad beneficia corporalia videmur ut consutus quibusdam, et acupielis sub cubito **906** manuum nostrarum, forsitan sermo divinus per istius modi figuram et argumentum eos culpat magistros, qui per vaniloquentiam, et beatas quasque repositiones, multitudinem audientium libidini, vitii, voluptatque permitunt. Debet enim Dei verbum, et Deus homo ea proferre, quæ saluti sunt audienti, quæ illum hortentur ad continentiam, ad conversationem sanorum actuum, ad cuncta, quæ homo studiosus laborum, et non libidinum, debet incumbere, ut possit ea consequi, quæ a Deo sunt reposita. Cum ergo aliquis aptus moribus populi, ut placeat eis, quibus aures pruriunt, loquitur quæ granter accipiant, loquitur quæ vicina sunt voluptati, talis magister consuit cervicalia sub omni cubito manus. Sequitur hoc peccatum habentem, ut faciat etiam amicus ad velandum caput omnis ætatis. Cujus autem rei figura sit etiam velamen, cautius consideremus. Qui fiduciam habet, et vere vir est, velamen non habet super caput suum, sed in teo capite oral Dominum, in teo capite propheta: per signum corporalis rei etiam spiritalem latenter ostendens, ut quomodo non habet velamen super caput carnis suæ, ita non habeat velamen super principale cordis sui. Si quis vero confusionis velamen gerit, et peccati, isto quasi muliebria velamina habet super caput suum. Itaque cum aliquis docuerit ea, quæ aurem populi mulceant, et strepitum potius laudatorum, quam gemitum movent, si blandus inimicus palpaverit potius quam securi vulnera, talis homo amicus contexti in capite. Cum autem in luxuriosam orationem dicitis se sermo fuderit, et in lascivum persultaverit eloquium, contexti velamen super caput omnis ætatis; non modo puerorum et juvenum, verum et senum. Quomodo enim faciat signa et portenta ad decipiendos (si fieri potest) etiam electos falsus Christus, et falsus propheta: similiter, et hi, qui ad voluptatem meditata deportant, et ista semper inquireunt, quæ delectent potius audientes, quam convertant a vitiiis, faciunt velamina super caput non modo puerorum et juvenum, sed (si fieri potest) senum quoque et patrum, intantum ut etiam eos decipiant, qui juxta laborem animæ in spiritali ætate et senio processerunt. Et **907** potuit quidem dicere propheta super filios populi tui, qui prophetant, sed quasi homines, qui velamina contextant, et cervicalia consuant sub